

פועלי כל הארצות התאחדו!

זה הדדדד

زوهديرك ZO HADEREKH

גיליון 7, 15 בפברואר 2017

בני הטורמפיסט

נתניהו מחפש לגיטימציה למדיניות הגזל אצל שותפו הנשיא האמריקאי

עתה, הולך נתניהו לבקש את עזרתו של דונלד טראמפ או כפי שאמר רבי אליעזר: "לא לחינם הלך זרזיר אצל עורב, אלא מפני שהוא מינו".

אבל טראמפ, שככל הנראה מתחיל לסגת מכמה מהבטחותיו במהלך מערכת הבחירות, כגון העברת שגרירות ארצו לירושלים, הולך ומבודד עצמו בזירה הבינלאומית. אמנם הוא מקיים שיחות טלפון, פחות או יותר נימוסיות, עם כמה ממנהיגי העולם – אבל מדיניות החוץ והמדיניות הכלכלית-חברתית של ממשלו הופכות אותו בהדרגה למצורע פוליטי – מצב חסר תקדים בתולדות ארה"ב.

ייתכן שלביבי זה מתאים – הרי עולמו הפוליטי צר עד כדי הישענות בלעדית על מנהיגה הימני קיצוני של המעצמה האימפריאליסטית הגדולה. נתניהו תופס טרמפ על טראמפ, אבל זו חרב פיפיות. כאשר חבל ההצלה של ממשלת ישראל הוא טראמפ, ייתכן שיהפוך במהרה חבל תליה פוליטי.

ראש הממשלה בנימין נתניהו מחפש בארה"ב גיבוי בינלאומי למדיניות הכיבוש, וזאת כשבועיים לאחר חקיקת החוק הגזל הקרוי "חוק ההסדרה" – או במילים אחרות החוק שבא לסדר את הפלסטינים לטובת המתנחלים.

החוק זכה לקיתונות של ביקורת מקנצרלית גרמניה אנגלה מרקל השמרנית, דרך נשיא צרפת פרנסואה הולנד הסוציאלי-דמוקרט ועד לממשלת קובה המהפכנית. יש רק גורם בינלאומי אחד ששתק: דובר הבית הלבן סירב להתייחס כלל לתוכנו הקולוניאלי של "חוק ההסדרה".

עוד בליל החקיקה, הבהירה הרשימה המשותפת: "חוק ההסדרה הוא מסר לעולם כי ישראל ממשיכה במדיניות הכיבוש, ההתנחלות והמלחמה. למרות שהחוק האנטי דמוקרטי מנוגד לדין הבינלאומי, ממשלת הימין מתעקשת ליישם את הסיפוח הזוחל, אשר יגרוור את כל האזור לתהום ולאסון".

איפה הכסף?

"המועצה המקומית גני תקווה החליטה לשלב בפעילות מחלקת הנוער שלה 'חדר בריחה'. המועצה, בשיתוף בני הנוער, הקימו חדר המשלב חידות ומשימות כשהמטרה הסופית היא – איתור התקציבים של משרד האוצר". (מתוך האתר של המועצה המקומית גני תקווה, 4.2)

וואלה, צודק!

"המשחק הפוליטי מי יותר ימני פוגע בכולנו". (שר האנרגיה יובל שטייניץ, הליכוד, רשת ב', 6.2)

ציונאים? אפילו ישעיהו ליבוביץ לא חשב על זה

"על אחד הקירות של בית הכנסת בעמונה צויר צלב קרס ומעליו הכתובת 'משטרת ישמעאל'. על קיר סמוך נכתב 'ציונים חכו עוד יבוא היום'. סמוך לאלו הופיע גם הכינוי 'ציונאים'". (ערוץ 2, 3.2)

דיאלוג נשיאותי על רוצחים

"נשיא ארצות הברית דונלד טראמפ העניק ריאיון לרשת פוקס ובאחד הקדימונים שפורסמו ממנו שוחח המראיין הוותיק ביל אוריילי עם הנשיא על מקבילו הרוסי ולדימיר פוטין. אוריילי טען בשיחה כי פוטין רוצח, וטראמפ השיב: 'יש הרבה רוצחים. למה, המדינה שלנו כל כך תמימה?'". (הומוניטה, 6.2)

חדשות מהמדינה ה-51: מתייעצים עם הבוס

"ראש הממשלה, בנימין נתניהו, אמר בישיבת ראשי הקואליציה כי הוא מעוניין לשוחח עם שגריר ישראל בארצות הברית, רון דרמר, ולתאם עם ממשל טראמפ את סוגיית חוק ההסדרה לפני ההצבעה במליאת הכנסת". ("ישראל היום", 6.2)

חוק ההסדרה: אין חכם כבעל ניסיון

"כמי ששירת בדרום אפריקה בתקופת האפרטהייד אני מכיר היטב את הסירחון הזה. הלילה הוא אפף את ירושלים". (ציוץ של ד"ר אלון ליאל, לשעבר שגריר ישראל בדרא"פ, 6.2)

דברים בשם אומרם

סרבני מצפון

"מאה שקל למי שיסרב פקודה: פעילי ימין מפעילים לחץ על הכוחות ומציעים 100 שקל למי שיסרב להשתתף בפניו עמונה".

(״וואלה!״, 1.2)

שלדון, שלדון לא תרדוף

"בידיעות אחרונות' סירבו לפרסם כתבה הנוגעת בין היתר לעסקי ההימורים של [שלדון] אדלסון בחצי האי מקאו – מקור חלק הארי של הכנסותיו בשנים האחרונות. פרסום הכתבה נדחה באופן סדרתי. אדלסון כמעט כיכב בתחקיר חשוב שפרסם העיתונאי שחר גינוסר במוסף '7 ימים' ב-2010. תחת הכותרת 'לגיון הזרים', חשף גינוסר את מסמך בעלי ההון הזרים של נתניהו, שאפילו דירג אותם בכתב ידו לפי פוטנציאל ההתרמה שלהם. בראש הרשימה הופיע שמו של לא אחר משלדון אדלסון. קוראי המוסף של 'ידיעות אחרונות' היו יכולים להתרשם מכך בצילום המסמך שהוצג בעיתון, אולם בטקסט עצמו לא היה לכך כל אזכור".

(״העין השביעית״, 1.2)

הערבים קורקנו

"בידיעות אחרונות' פורסמו ממצאי סקר שבחן את הרגלי הנסיעה לחו"ל של הישראלים שנערך בקרב מדגם מייצג של יהודים בלבד, על אף שנושא הסקר נוגע לכלל האוכלוסייה בישראל. זאת ועוד, ממצאי הסקר הוצגו כאילו הם מייצגים את עמדת כלל הציבור הישראלי".

(״העין השביעית״, 2.2)

חמישים שנה לכיבוש: הקולות

כביש עוקף עבור ההתנחלויות

עדות שמסר לתחקירן בצלם עבד אל-כרים סעדי ב-22 בינואר חוסני אבו הנייה, תושב הכפר עזון, בן 69, נשוי ואב לשבעה: "ירשתי מאבי זכרונו לברכה קרקע בשטח של ארבעה דונמים שהוא ירש אותה בעצמו מסבי לפני עשרות שנים. מאז 1990 אני מפיק מהקרקע הזו 15 פחים של שמן זית מדי שנה. בקיץ אני נוהג ללכת עם אשתי וילדי לטייל ולנפוש בטבע הנפלא שיש בקרקע הזאת, שמשקיפה על הים התיכון. היינו הולכים לשם לאכול והנכדים היו משחקים בחיק הטבע. בסוף 2015, החליטו הרשויות הישראליות לסלול כביש עוקף דרך הקרקעות שלנו. בסוף 2016 דחו את העתירה שלנו, ועכשיו, ב-15 בינואר, דחפורים ישראליים התחילו לגרוף את עצי הזית ולעבוד על הקרקע. הדחפורים עקרו 26 עצי זית מארבעת הדונמים שלי, בהם שלושה עצים עתיקים, והשאר בני חמישים או שישים".

מכתבים למערכת

אל תגידו לא ידענו: צפון בקעת הירדן

המאחז החדש - אום זוקא, בצפון בקעת הירדן, הולך ונבנה סמוך לבסיס של צה"ל. זה לא מונע מהמתנחלים להמשיך את פיתוח המאחז הבלתי חוקי. המתנחלים מאום זוקא ואל חמה חותרים לגרש רועים פלסטינים מאדמותיהם. ביום רביעי, 1 בפברואר, מתנחלים מהמאחז באל חמה תקפו רועים פלסטינים מסמרה. למחרת, אותם רועים הותקפו בידי מתנחלים מאום זוקא ורכובים על טרקטורון. בשבת, 4 בפברואר, שוב ניסו המתנחלים לתקוף רועים פלסטינים מסמרה, עין אל חילוה ומכחול. פעילי שלום ישראלים שליוו את הרועים מנעו את התקיפה.

עמוס גבירץ

קיבוץ שפיים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל: zohaderekh@gmail.com
או לתיבת דואר 26205 ת"א-109 6126102

אנחנו דוחים את היסודות האידיאולוגיים ואת הפרקטיקה של הציונות, אשר מצמיחים גישות גזעניות ופגיעה בשוויון ובדמוקרטיה. אנחנו דוחים את עמדות הריאקציה הערבית. הגישה שלנו היא מעמדית ואינטרנציונליסטית: אנחנו מחלקים את העולם אחרת. עבורנו, החלוקה הקובעת איננה בין יהודים וערבים אלא בין מי שיש לו אינטרס בשיטה המעמדית הקיימת לבין מי שיש לו אינטרס לשנות אותה. לכן יכולים אנו באמת להציע פוליטיקה יהודית-ערבית, במקום פוליטיקה ליהודים ופוליטיקה לערבים."

לאור מתעלם מניתוח זה, ומציע טיעון אחר, אותו דחתה המפלגה במפורש הן אידיאולוגית והן פוליטית: במציאות הישראלית, כותב לאור לא יכולים לקום גופים ריאקציונרים בקרב האוכלוסייה הערבית, בהיות גופים חלק מהציבור המדוכא. לאור גם לא מקבל את הניתוח ההיסטורי של המפלגה לגבי המעורבות של משטרים ריאקציונרים במרחש בפלסטין ובישראל כדי לשרת אינטרסים המנוגדים לאוכלוסיות החיות כאן.

זה ויכוח לא חדש, הוא מלווה את מפלגתנו זה שנות דור. והנה עמדה זו מופיעה שוב במאמרו של לאור. הדרך בה הוצגה הטענה של לאור בדבר הדרישה כביכול "להפנות עורף לשכניהם בכפר" לקוחה מתעמולת הרחוב הנמוכה ביותר נגד "ההתנשאות" הקומוניסטית. עם טענה זו מתמודדים חברי המפלגה עשרות שנים. הגישה של לאור השוללת קיומם של מגוון פוליטי ושל חוגים ריאקציוניים באוכלוסייה הערבית מובילה למסקנה לפיה אין שום תפקיד פוליטי למפלגה הקומוניסטית ולעמדותיה.

הניסיון לימד, כי רק אחרי שמבינים את הפער האידיאולוגי החריף בין העמדות, עמדת מק"י מצד אחד ועמדת יריביו האידיאולוגיים והפוליטיים מנגד – רק אז ניתן לגשת לשאלת המדיניות המופיעה, לכאורה, במרכז המאמר. קיים מרחק רב בין הטענה, שבמציאות הפוליטית הנוכחית נדרש הידוק שיתוף הפעולה (שתמיד היה) גם עם זרמים ריאקציוניים בציבור הערבי, לבין טענתו של לאור שהם למעשה זרמים מתקדמים.

גישתנו תמכה תמיד בהקמת חזיתות ושיתופי פעולה, כולל עם מפלגות ריאקציוניות, ופעלנו כך גם לפני הקמת הרשימה המשותפת. הבעיה הקריטית במאמרו של לאור אינה מסקנתו הסופית בדבר הצורך בהמשך קיומה של הרשימה המשותפת – אלא ההתעלמות המוחלטת מעמדותיה ההיסטוריות של המפלגה תוך אימוץ מלא של עמדות יריביו האידיאולוגיים. לדעתי, עמדה זו מצביעה על אובדן דרך.

אבדן דרך

תגובה למאמר "בלי 'ערבים טובים' ו'ערבים רעים' מאת יוסף לאור בגיליון 'זו הדרך' הקודם (8.2)

מאת רענן שמש פורשנר

בכותרת העמוד בו פורסם מאמרו של יוסף לאור נכתב כי מדובר במאמר העוסק ב"מדיניות". מדובר במאמר מעט מבלבל. במבט ראשון נראה שהוא ממשיך בדיון הרעיוני שהתפתח בחד"ש ובמק"י לקראת מערכת הבחירות האחרונה בשאלת המדיניות הרצויה סביב הקמת רשימה ערבית משותפת לבחירות לכנסת. במבט מעמיק יותר מבטא המאמר, לדעתי, סטייה רעיונית כה מהותית מדרכן של המפלגה והחזית, עד שאין לראות בו חלק מדיון פוליטי מעמיק. אנסה לחשוף את מגוון הכשלים הרעיוניים והעובדתיים שיש בו.

נקודת המוצא של לאור היא שהמציאות בישראל שונה באופן מהותי מזו שהשמאל במקומות שונים בעולם מתמודד עמה. עוד אשוב לטענה זו, אך יש לשים לב שהמחבר מציג עמדה שלא קיימת במציאות, ואיתה הוא לכאורה מתווכח. מדובר בכשל לוגי הידוע בשם "איש קש", כי האנשים איתם לאור מתמודד לא באמת קיימים.

איש הקש שלאור בנה אכן מרשים: הוא רוצה אמריקה, שם הכל גדול ופשוט. הוא רוצה שחברינו הערבים יפנו עורף "לשכניהם בכפר", הוא צועק "פאשיזם" מבלי להבין את מורכבות המציאות בישראל. בניגוד לארץ ערץ, לאיש הקש שלו חסרים לא רק שכל, אלא גם הלב והאומץ של איש הפח והאריה. אני מבקש להציג בפני קוראי "זו הדרך" עמדה ברורה המתווכחת עם עמדות לאור וחברי בל"ד.

המאמר של לאור, מלבד הגחכת המציאות הפוליטית בכל מדינה אחרת, קורא "לאפיין את ישראל בייחודה". (בנקודה זו ראוי לציין שלא כל לימוד מהמציאות העולמית פסול בעיני המחבר: לאור לא מהסס "להשוות", בלי לבסס, את הרשימה המשותפת לקונגרס הלאומי האפריקאי בדרום-אפריקה של משטר האפרטהייד.) זו אכן קריאה ראויה, אלא שבולטת התעלמותו של המחבר מכך שהמפלגה הקומוניסטית הישראלית מציעה אפיון כזה מזה עשרות שנים.

מק"י לדורותיה ניתחה והבליטה את הייחוד שבמצב הישראלי: נגד האינטרסים של שני העמים החיים כאן נבנתה ברית אינטרסים בין האימפריאליזם המערבי, הציונות הגזענית והריאקציה הערבית. ההתמודדות מול הברית החזקה הזאת מעצבת הן את פעולותיה של המפלגה בקרב שתי האוכלוסיות והן את הפעילות הערבית-יהודית המשותפת. כך נכתב במסמך "עקרונות היסוד" של המפלגה: "בעבר ובהווה המפלגה הקומוניסטית הישראלית שוחה נגד הזרם של החשיבה הלאומנית בקרב היהודים ובקרב הערבים.

**ניתן לקבל את
"זו הדרך" מדי שבוע
בדואר אלקטרוני
או בדואר רגיל**

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח

כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לנסות את הוצאות המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה

הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205, תל-אביב, מיקוד 6126102

השר לביטחון פנים גלעד ארדן טען בשם הממשלה: "בהצעה הזו יש כל כך הרבה מההיתממות, צביעות ואי אמירת אמת שקשה לשמוע את הדברים. מעולם לא הייתה אמירה שכל ערביי ישראל מציתים". יצוין שהשר סירב להתייחס לשאלה, מה המסקנה לאחר שאיש מהעצורים הספורים בקשר לשריפות לא הואשם "במניע לאומני".

אושר 'חוק איה כורם' להגנה על אמנים

הצעת החוק להגנה על זכויות אמנים במוזיקה של ח"כ דב חנין (חד"ש, הרשימה המשותפת), שגובשה בעקבות פנייה של המוזיקאית איה כורם, אושרה ללא מתנגדים במליאת הכנסת (13.2). "החוק הזה מחולל שינוי היסטורי. זה חוק שמקדם שחרור אמיתי - שחרור של האמנים, שהוא גם שחרור של האמנות", אמר יוזם החוק, ח"כ דב חנין, בעקבות אישורו.

בדיון בוועדת החינוך והתרבות (6.2), להכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית, ניסה רוני בראון, מנכ"ל הליקון, להתחמק מאחריות חברות ההפקה לתנאים המבישים של האמנים ולהכפיש את איה כורם. הזמרת מירי מסיקה השיבה לו: "אני חתמתי בתחילה בחברת הד ארצי שלא עשתה למעני כלום, והיא הסכימה לשחרר אותי רק ליניב דוידסון. היום אני חתומה אצל רוני בראון והוא טוב, אבל גם אם יש רק אנס אחד זה לא אומר שלא נחוקק חוקים נגד אנסים". הזמרת ירדנה ארזי הוסיפה, כי הגיעה לדיון כדי לחזק את כל האמנים שאין להם קול ושמרגישים מנוצלים ומוחלשים. איה כורם אמרה לוועדה: "נמאס לי שקוראים לי שקרנית ואינטרסנטית. כשאני הלכתי לבית משפט וביקשתי לבטל חוזה כי נעשה לי עוול, שלחו אותי הביתה ואיש לא העיד לטובתי. אני עומדת על כך שחשוב שבחוק תהיה הגבלה של חמש ושבע שנים לאורכם של חוזים לאמנים".

הכנסת לא תחקור את הסתת ההצתות של הממשלה

מליאת הכנסת דחתה (8.2) את ההצעה להקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא השריפות ובהאשמות השווא שהוטחו נגד הציבור הערבי. את ההצעה שהגיש ח"כ יוסף ג'בארין (חד"ש, הרשימה המשותפת), ובהצבעה 18 חברי כנסת תמכו בהצעה ו-35 התנגדו.

ח"כ ג'בארין הסביר את הנימוקים להקמת הוועדה: "האם משהו יודע מה היו הסיבות לשריפות בסוף נובמבר? לא. היום אין אפילו עצור אחד, מה שמלמד שזה לא מה שדיברו עליו. הוגשו 8 כתבי אישום על 4 מקרים של הצתות יחסית קטנות, ובאותם 8 כתבי אישום לא מיוחס מניע לאומני לחשודים, שכולם ערבים".

לדברי ח"כ ג'בארין: "ההליכה במסלול שמשמעותו האשמת כלל הציבור הערבי מבטאת עמדות גזעניות. ממחרים להאשים את הציבור הערבי עוד לפני שבודקים את העובדות. אני מקווה שהממשלה תתעשת ותחזור בה מההאשמות שטפלה על הציבור הערבי ותתנצל".

מק"י וחד"ש בעקבות אישור 'חוק ההסדרה': חשיבות היסטורית לחזית יהודית-ערבית רחבה

בתגובה לאישור 'חוק ההסדרה', קראו מק"י וחד"ש "להחרפת המערכה נגד ממשלת הימין ופשעה, ולחידוש המאבק בכל החזיתות והכלים הלגיטימיים, כדי להפוך את שנת הכיבוש ה-50 לנקודת מפנה למען סיומו לאלתר".

"אישור 'חוק ההסדרה', המכוון להלבנת כל מאחזי ההתנחלויות, מהווה המחשה לאידאולוגיה הציונית הקולוניאליסטית המכוערת, שמעוניינת להקים לתחייה את משטר האפרטהייד שכבר חלפו ימיו".

"החוק הזה מאושר חודשים אחדים בלבד אחרי קבלת ההחלטה של מועצת הביטחון של האו"ם נגד ההתנחלויות - ואין בכך שום הפתעה. ממשלות ישראל מעולם לא נרתעו מחציית הגבולות המוסריים ומעקיפת ההחלטות הבינלאומיות. הסכנה הגדולה הפעם מצויה בהתעלמותה הגסה של הממשלה מהמעצורים החוקיים בתוך ישראל - אלה של בג"ץ ואף אלה של היועץ המשפטי לממשלה עצמה!".

מק"י וחד"ש הצביעו על הקשר ההדוק בין החקיקה המעוניינת להשריש את הכיבוש וההתנחלויות לבין המתקפות על מה שנשאר מהמרחב הדמוקרטי השברירי בישראל: "ממשלת הימין מבינה שיישום מזימותיה מחייב חיסול של כל מקור להטלת ספק במעשיה, ועל כן היא מנהלת מערכה אלימה נגד מערכת המשפט והתקשורת. בכך היא ממשיכה את מסעה במדרון חלקלק לעבר פאשיזם ממשי".

מק"י וחד"ש חזרו והדגישו בהודעתן את החשיבות ההיסטורית והעכשווית בבניית חזית יהודית-ערבית רחבה ביותר, המאחדת את כל הכוחות הפועלים בתוך ישראל נגד הפאשיזם והאפרטהייד: "חזית זו תילחם למען הדמוקרטיה ולעצירת הפאשיזם, ובכך תשרת את האינטרסים האמיתיים של שני העמים החיים בארץ. על חזית זו לפעול למען שחרור העם בישראל, שבהשפעת שטיפת המוח של ההנהגה הציונית הנוכחית, מאמין בחשיבות המשך הכיבוש ובלגיטימיות שלו".

מק"י וחד"ש מדגישות שיחד עם בניית חזית זו, נודעת חשיבות אסטרטגית לשני מהלכים מקבילים: "הגברת המאבק העממי הפלסטיני ממוקד המטרה למען הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בגבולות 67 ובירתה ירושלים המזרחית, עם הכרה בזכות השיבה של הפליטים הפלסטינים; ובה בעת בניית רשת רחבה של תמיכה בינלאומית בעם הפלסטיני ובמאבק שלו, הן מצד המוסדות הבינלאומיים הרלוונטיים והן מצד הכוחות הלוחמים למען החופש והצדק".

בעקבות הדיון של 'אקדמיה לשוויון' באוניברסיטת תל-אביב

בשנחה של המעורבות הפוליטית

מאת יצחק (יאני) נבו

ככאלה, הם מבינים יפה מאד את ההבדל בין חובתם האקדמית לחקור ולהורות את מה שנראה להם כאמת, על פי שיקול דעתם המקצועי, גם כאשר, בצוק העתים, יש לדברים השלכות פוליטיות, ובין שימוש לא-מקצועי בכלי ההוראה או המחקר שבידיהם למטרות חוץ-אקדמיות, מפלגתיות או קלריקליות.

תפקידה של האקדמיה בחקר האמת ובהוראתה מעמיד אותה בהתנגשות פוטנציאלית עם מערכות ציבוריות ופוליטיות, שכן מערכות מעין אלה נגועות, לא אחת, באמונות ובהנחות-רקע שאינן עומדות במבחן המחמיר של האמת והביסוס הראייתי. ואכן, כמעט אין תחום שהעיסוק בו אינו עשוי להיות בעל השלכות פוליטיות. בוודאי כך כשמדובר בהיסטוריה, בסוציולוגיה, במשפטים, בספרות, בארכיאולוגיה או במקרא, אך גם בתחומים הנראים רחוקים מעניינים פוליטיים כגון כימיה, ביולוגיה או חקר האקלים. יש, למשל, השלכות פוליטיות לחקר השפעות האמונה, בבואה במגע עם מי מלח, על מערכות הנשימה של אוכלוסיות עירוניות מסוימות. חובתם האקדמית של הכימאים העוסקים בתחום היא לא רק לחקור ולהורות עניין זה, אלא גם לצאת לציבור ולהתריע בדבר סיכונים האורבים לפתחו. האם נסתום את פיותיהם בטענה שתפקיד המתריע בשער בתחום זה הוא "פוליטי"? בוודאי שהוא פוליטי, ובדיקת בשל כך זקוק הציבור לאוניברסיטאות, למחלקות לכימיה ולפרופסורים ברי סמכא. פעילות אקדמית זו היא ציבורית ופוליטית, מבלי להיות מפלגתית או תעמולתית. זו איננה "הטפה פוליטית" מפניה צריך להגן.

כך הדבר גם בחקר מעמד הנכבה בזהות הלאומית הפלסטינית, או בהוראת החוק הבינלאומי בסוגיית כיבוש שטחים והעברת אוכלוסייה אליהם, או במגוון נושאים אחרים הנחקרים באוניברסיטאות ומהווים נושאים לקורסים ולהרצאות. אישית, אינני נגד קודים אתיים באקדמיה. להיפך, היה לי חלק בהכנתו של קוד אתי-אקדמי באוניברסיטת בן גוריון, וכיום יש לי חלק בהפעלתו. קוד זה עוסק במגוון של נושאים אקדמיים: מי ראוי, או אינו ראוי, למעמד של "מחבר" מאמר מדעי, למשל? מופיעות בו גם ההבחנות שנידונו לעיל בין הפוליטי למפלגתי. במשך השנים העניק הקוד האתי של אוניברסיטת בן גוריון פתחון פה לרבים שנאלצו להתמודד עם תופעות בעייתיות מבחינה אתית, ובכך תועלתו.

אולם קוד אתי-מקצועי אמור לשקף, בצד עקרונות מוסר כלליים, גם את עקרונות היסוד המנחים את המקצוע ואת תפיסת הטוב המקצועי הגלומה בו. במקרה האקדמי, עניין זה כרוך בתפיסת הקשר בין חירויות המחשבה והביטוי המכוונות "חופש אקדמי" לבין החתירה הבלתי מתפשרת לאמת וליידע. קוד אתי שהטעם להנהגתו הוא ניסיון בוטה להגבלת חופש הביטוי האוניברסיטאי מטעמים פוליטיים, כפי שהבטיח השר בנט וכפי שמצפה 'מוניטור האקדמיה הישראלית', יהיה חריגה מן המורשת האקדמית, לא ביטוי שלה, והוא מעלה חשש כבד של פגיעה בדמוקרטיה. צודקים בעניין זה ראשי האוניברסיטאות, המתנגדים לאכיפה כלשהי של קוד אתי, או פוליטי, מלמעלה, וצודקים גם הטוענים כי אין בסמכותה של המל"ג לבצע אכיפה כזאת.

בעקבות המאמר שפורסם ב"זו הדרך" (1.2) תחת הכותרת "דיון האוניברסיטה הניאו-ליברלית", כיבד אותנו הארגון 'מוניטור האקדמיה הישראלית' שוב במתקפה מקארטיסטית נגד חופש הביטוי באוניברסיטאות, הפעם כליווי למהלכי שר החינוך נפתלי בנט להנהגת "כללים להתבטאות פוליטית" באמצעות המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג).

שוב כוונה המתקפה נגד "קומוניסטים", רחמנא ליצילן, שערכו ערב באוניברסיטת תל אביב לדיון בבעיות האוניברסיטה הניאו-ליברלית של זמננו. הערב אורגן בפועל בידי "אקדמיה לשוויון", גוף המאגד חוקרים ומרצים, בישראל ומחוצה לה, שעניינם הוא ערכי שוויון וחירות באקדמיה הישראלית. (גילוי נאות: גם אני השתתפתי בערב זה כמאזין, כמו גם בפעילויות אחרות של אקדמיה לשוויון.) בערב המדובר עסקו הדוברים במגוון של נושאים, כולל דפוסי ניהול הירארכיים באוניברסיטאות, התפשטות של מדדים כמותיים "אדישי תוכן" (כלשונו של פרופ' עודד גולדרייך) להערכת איכות באקדמיה, קיימות (סביבתית), ועוד.

מרגשים במיוחד היו דבריהם של נציגי ועדי עובדים הנאבקים באוניברסיטה על מעמדם ותנאיהם: נציג ועד עובדי הניקיון, עלי תולת, שתואר את מגוון הדרכים בהן עבודתם, באמצעות קבלני כוח אדם מתחלפים, פוגעות בזכויותיהם; ויו"ר ארגון הסגל ה"זוטר" נטלי לוי, שגם תנאי העסקתם נותרו פוגעניים, לא רק כלפיהם אלא כלפי האקדמיה הישראלית בכללותה – שהם דור העתיד שלה.

התכנסות זו לא הייתה "כנס אקדמי". אקדמיה לשוויון היא בעיקרו גוף אזרחי העוסק בשאלות אקדמיות. אולם הניסיון המכוער לסתום פיות באקדמיה באמצעות הסתה נגד פעילות לגיטימית, אינטלקטואלית ואזרחית, של גוף מעין זה, צריך לשמש לכולנו אות אזהרה. האקדמיה הישראלית על מוסדותיה פועלת בחברה דמוקרטית לכאורה. בחברה מעין זו, מובטחים חופש אקדמי לאוניברסיטאות ולמכללות, ומטעם האוניברסיטאות והמכללות מובטח חופש אקדמי לחברי ולחברות הסגל שלהם. חירויות אלה מעוגנות גם בחוק המועצה להשכלה גבוהה מ-1958. זכותם של חברי הסגל גם להביע בציבור את השקפותיהם הפוליטיות, להתאגד במפלגות או בגופים ציבוריים אחרים, מכורך אזרחותם.

כמוסדות חופשיים, פתוחות האוניברסיטאות לפעילות אזרחית מן הסוג המתואר – כאמור, דיון אינטלקטואלי בבעיות השעה האקדמיות – גם כאשר פעילות זו כרוכה בביקורת כלפיהן עצמן. כל ניסיון לחסום פעילות כזאת, באמצעות רדיפה אחר "שמאלנים" מטיפוס כזה או אחר, או באמצעות "קודים" מגבילי דיבור, יכרסם באופן חמור ביסודות הדמוקרטיה הישראלית, ולא פחות מכך, יאיים על מעמדה החופשי של האוניברסיטאות ועל יכולתן למלא את תפקידן בחקר האמת והוראתה, בביקורת ציבורית ואינטלקטואלית ובאמירת אמת לכוח. אנשי ונשות האקדמיה הישראלית הם אנשי מקצוע בתחומיהם השונים.

משטח פלסטין המנדטורית, ועל השטחים הנתורים השתלטו הירדנים והמצרים. מדינה פלסטינית לא קמה ונוצרה בעיית פליטים. ב-1967 כבשה ישראל את שאר שטחי פלשתינה המנדטורית. מאז, ישראל מיישבת מאז ללא הפסקה מתנחלים יהודים בגדה. עזה פונתה מהתנחלות יהודית ומאז 2005 נשלטת מבחוץ ביד ברזל ישראלית.

איור: הבלוג סיפורספאזל

פתרונות מדיניים בקפריסין:

פדרציה דו-אזורית או שתי-מדינות?

מאת **אבישי ארליך**

אתגר שתי המדינות - חלוקה קצת אחרת

הימין הקיצוני הישראלי בהנהגת הביית היהודי ורוב שרי הליכוד קורא לאחורונה בקול גדול ומתגבר לנטוש את רעיון שתי המדינות, ישראל ופלסטין, ולספח באופן חד צדדי ובניגוד לחוק הבינלאומי חלקים נוספים של הגדה – כך שהקמת מדינה פלסטינית תהפוך יעד בלתי אפשרי. בישראל, הימין שבשלטון קורא לסיפוח מקסימום שטח ומינימום אוכלוסייה ללא מתן זכויות אזרחיות ולאומיות שוות לכל הפלסטינים שישופחו לישראל, כלומר אפרטהייד.

בקפריסין, באופן מעניין, החלוקה בדעת הקהל באשר לשאלת המדינה האחת או שתי המדינות, שונה באופן מובהק: הימין הטורקי וזה היווני בקפריסין מדברים על שתי מדינות קפריסאיות, יונית וטורקית, זו בצד זו, בעוד שבמרכז ובשמאל בקפריסין, שהם הרוב, מדברים מאז 1978 על פתרון של מדינה אחת, פדרציה דו-אזורית ודו-קהילתית. מדינה אחת פירושה זהות אחת, ריבונות אחת ואזרחות אחת. פדרציה דו-אזורית משמעותה שיהיו במדינה שני אזורים (קנטונים, פרובינציות), כשכל קהילה מנהלת איזור אחד. הפתרון כולו עדיין לא ברור, ולכל צד יש את פרשנותו ויעדיו. המו"מ הארוך בין הצדדים בקפריסין נסב על מידת הבידול של הקהילות ועל הסמכויות שיועברו למרכז. בסבב המו"מ האחרון, שנערך בינואר, לא הגיעו הצדדים להסכמה על אחוז השטח שייכלל באזור היווני ומה יהיה כלול בו (כתוצאה מהכיבוש ב-74 מחוזיקים הטורקים בשטח גדול מחלקם באוכלוסייה). אך הנקודה המרכזית היא שבקפריסין מדברים על מדינה אחת, זכויות אזרחיות ותרבותיות שוות תוך מתן אוטונומיה תרבותית עם אפשרות תנועה, עבודה ורכוש, אך תוך שמירת פרלמנטים אוזריים בצד מוסדות פדרליים. יש ויכוח על ביטול זכות הווטו של כל צד על השני ויש רעיונות יצירתיים לגבי הצבעה פרופורציונית של קהילה אחת במוסדות הקהילה השנייה. בין השאלות שצריכות עדיין להיפתר: רכוש, הוצאת הכוחות הטורקיים המוצבים בקפריסין ואפשרות ביטול מעמד המדינות הערביות נוכח העובדה שקפריסין כולה תהיה באיחוד האירופי.

עד שנות ה-70, משאת נפשם של הלאומנים היוונים הייתה איחוד עם יוון הגדולה (פן-הלניזם). זאת למרות שקפריסין מעולם לא הייתה חלק מהמדינה של יוון (הקשר הוא דתי-תרבותי). ההכרה שיוון לא תציל את קפריסין מידי הטורקים ושתורקיה לא תיתן לקפריסין כולה להסתפח ליוון גרמה, החל בשנות ה-80, 'לקפריסיוזציה' של הסכסוך. גם האפשרות להשתייכות לאירופה, בצד יוון, במסגרת האיחוד האירופי מיתנה במשהו את הרגשות הפן-הלניסטים. המדיניות של איכלוס הצפון בידי מתנחלים טורקים לא נושאת חן בעיני כל הקפריסאים, יוונים כטורקים. גם מגמות האיסלמיזציה בטורקיה של ארדואן מעוררות חשש אצל הקפריסאים הטורקים. גילוי שדות גז ונפט בים סביב לאי מעודד את פתרון הסכסוך כתנאי לניצול משאביו.

הניסיון שצברה קפריסין השכנה מלמד אף הוא, שהחלופה האפשרית לרעיון של שתי מדינות שכנות היא אזרחות שווה, וכי השיח בימין הישראלי בדבר סיפוח ללא אזרחות שווה אינו אלא אנכרוניזם היסטורי.

גם בקפריסין וגם בישראל יש שתי קהילות לאומיות עיקריות המדברות שפות שונות ולהן דת שונה. גם בקפריסין וגם בישראל יש לשתי הקהילות זיכרון ארוך ומר של קונפליקט מדמם. ישראל וקפריסין הן תוצאות של חלוקה מדינית לא מוסכמת. קפריסין הייתה מושבת כתר בריטית שב-1960, אחרי מאבק אלים בבריטים, השיגה את עצמאותה.

בקפריסין רוב גדול דוברי יונית ומיעוט דובר טורקית (יש גם מיעוטים אחרים, אבל אלה 'סופחו' לשתי הקהילות הגדולות). יוון, טורקיה ובריטניה ערבו להסכם העצמאות הקפריסאי. המדינה הקפריסאית הייתה אמורה לכלול הסדרים של חלוקת השלטון בין שתי הקהילות, כולל מוסדות נפרדים ומשותפים, נשיא יווני וסגן טורקי בעלי זכות וטו. היוונים לא הסכימו להנחת השוויון בין שתי קהילות שביסוד ההסכם (הסכם ציריך), והחל ב-1963 החלו מעשי אלימות בין-קהילתית שגרמו להיפרדות הצדדים ולהתכנסותם באזורים נפרדים.

החלוקה דה פקטו

ב-1974, אחרי טבח טורקים רבים וניסיון הפיכה יווני לאומני לקראת סיפוח ליוון, פלשה טורקיה, שהייתה אחת מהמדינות הערביות להסכם, וכבשה את השליש הצפוני של האי. האי חולק, ונוצרו בעיות פליטים ורכוש משני צדי הגבול. בצד הטורקי הוקמה ב-1983 'הרפובליקה הטורקית של צפון קפריסין', שום מדינה, מלבד טורקיה, לא הכירה בה. מאז 1974 הסכסוך בקפריסין אינו אלים. בעשור האחרון נפתחו מעברים רבים בין הצדדים והתנועה רבה. קפריסין היוונית התקבלה ב-2004 לאיחוד האירופי. מאז מנסים הצדדים, בינתיים ללא הצלחה – כולל משאל העם שנכשל ב-2004 על תכנית אנאן – להגיע לסיום הסכסוך.

ישראל הוקמה בהחלטת עצרת האו"ם שאושרה ברוב בדבר חלוקת פלסטין למדינות יהודית וערבית. ההחלטה לא הייתה מקובלת על הרוב הפלסטיני. עם הכרזת המדינה ב-1948, פרצה מלחמה שבמהלכה השתלטה ישראל על 78%

פלטטינים: הישאם ומנסור. בחילופי האש נהרג מנסור, ויפתח יהפוך ל"מוקש חי". מעליהם, על פני הקרקע, העולם (הישראלי) כמנהגו נוהג: שידורים טפלים, כוכבים ו"סלבס" לרגע, ושרים שבאים לחזק ויוצאים מחוזקים.

ההצגה מומלצת לצפייה, חרף כמה קטעים צפויים: נציג האו"ם, קציין בכיר גרמני שבא לתווך בין הצדדים ותמיד מצדיע במועל יד; פעיל השלום הידוע שמפעיל אלימות במשפחתו; איש חמאס שאוהב (בסתר) את ישראל בה קיבל את השכלתו ובה הכיר את אהובת נפשו היהודייה; איש המילואים שמזה שנים מתנדב לשירות "בשביל החברה"; הפוליטיקאי שבנו לא שירת בצה"ל "בגלל בעיות בריאות" והשוהה בקופנהגן, ועוד ועוד.

אבל המגרעה הקשה ביותר בהצגה היא הסימטריה. הבכיר הישראלי הוא "קופי" של הבכיר הפלסטיני. הלוחמים בשני הצדדים משתתפים במלחמה שאין לה פשר או הסבר הגיוני. במילים אחרות: אין כובש ואין נכבש, אלא שתי ישויות הנאבקות זו בזו בשל ההתלהמות הלאומנית של מנהיגיהן.

"אתם סופרים קולות ואנו סופרים את המתים בשדה הקרב", מפטיר הקציין הישראלי כלפי "הבכיר" (ראש ממשלה? שר הביטחון?). לכאורה זה משפט חתרני הבא להאשים את ההנהגה הישראלית בשימוש מניפולטיבי בצבא ובביטחון ל"עשיית הון פוליטי". אך מיד לאחר מכן הוא שב וטוען שישוּב אל שדה הקרב ב"כל פעם שיירדש". בשביל סאטירה פוליטית צריך להתאמץ קצת יותר.

השחקן פיראס נסאר בהצגה "במנהרה" (צילום: גשר)

מחזה חדש בתיאטרון גשר

המנהרה שבסוף האור

מואת אפרים דויד

"במנהרה" הוא מחזה חדש של תיאטרון "גשר" היפואי – סאטירה ישראלית עכשווית בהשראת הסרט "שטח הפקר" מאת דניס טנוביץ'.

יוצרי ההצגה החליטו לתת לקהל את הזכות לבחור את הסוף. וכך, לפני תחילת ההצגה מתבקשים הצופים להטיל לקלפי שבלובי של התיאטרון את הפתק שקיבלו יחד עם הכרטיס. האם סופה של ההצגה יהיה טוב או יהיה רע? השחקנים מקבלים את תוצאות ההצבעה יחד עם הקהל בזמן אמת, ומשחקים את הסוף הנבחר. גימיק? האם אכן מחליטים הצופים איך ההצגה תיגמר? או שבכל מקרה סופה יהיה טרגי – כפי שהיה בכורה ב-8 בפברואר? זה ממש לא חשוב. המסר הוא ברור: מלחמה, כיבוש ושלום אינם כוח עליון – בכוחם של אזרחים משני צדי הגבול להשפיע על המציאות הפוליטית ולעצב אותה.

בהצגה הארוכה (שעה ו-40) של רועי חן, משתתפים: מיקי ליאון, גלעד קלטר, עידו מוסרי, פיראס נסאר, אלכסנדר סנדרוביץ', יובל ינאי, קארין סרויה, אורי יניב, פאולו א. מוארה ונועה הר-ציון; הבימוי של עירד רובינשטיין.

מקום ההתרחשות: מנהרת החמאס בגבול עזה-ישראל. מהצד הישראלי נכנסים שני מילואימניקים: הסטודנט צליל ומפקדו המבוגר יפתח, ומהצד העזתי – שני לוחמים

שני מחזות מצריים בתיאטרון יפו

שני מחזות מצריים מוצגים כעת בתיאטרון יפו, האחד בערבית והשני בעברית. ההצגה החדשה, בערבית, היא "סייד דרוויש בין שתי מהפכות". המחזה מתחקה אחר הביוגרפיה של האמן המצרי סייד דרוויש מתחילת המאה הקודמת. חוקרי אמנות ומוזיקה רואים בדרוויש מייסד של המוזיקה הערבית החדשה, ורבים מהם משווים את התרומה שלו למוסיקה הערבית לתרומה של בטהובן למוזיקה המערבית.

כתב ובים את ההצגה סמיה ג'בארין, ומשתתפים בה: ג'ורג' אסכנדר, מונא חוא, תאמר נפאר, גסאן אשקר, אמג'ד בדר, לויס עבד אלמסיח; והעיבוד המוזיקלי של חביב חנא שחאדה. הצגה נוספת מתוכננת במוצ"ש, 18 בפברואר, בשעה 20:00.

ההצגה המצרית השנייה, בשפה העברית, שכבר זכתה להצלחה גדולה, היא "סעדון אֶלְמַג'נון" – קומדיה מצרית משעשעת מאת לנין אלרמלי. זה סיפורו של צעיר שהתאשפז בשנת 1967 לפני תבוסת מצרים, משתחרר אחרי שנים רבות, ומאמין שעברו רק חודשיים ומצרים בדרך לניצחון הגדול. כדי לא לגרום לו עוגמת נפש, המשפחה מעמידה פנים כאילו הם עדיין ב-1967. המחזה מציף אירועים מוכרים בהיסטוריה של שני העמים. עיבוד ובימוי: יגאל עזרתי; מוסיקה: עלא אבו-עמארה; והשחקנים: משי אלבר, ערן לחמי, עמית וינברג, כפיר ליבנה-עמרם, יותם קושניר, יואל רוזקיא, מושיקו ששון ואביה שפיצר.

בשבוע שעבר (13.2) נפתחה בלובי התיאטרון (מפרץ שלמה 10 יפו העתיקה) תערוכת צילומים של הכפר ג'יסר א-זרקא. במשך שנתיים ליוותה האמנית אלישבע סמית את חייהם של תושבי הכפר, ותיעדה רגעים מחיי היום יום שלהם; חלקם נוקבים, חלקם אפילו מצחיקים. כתוצאה ממצבם החברתי הקשה והאפליה, המעכבים כל התפתחות, נוצרו בכפר תנועות נשים הלוחמות לשינוי מצבן. האוצרת היא נורית ירדן. הכניסה לתערוכה ללא תשלום, והיא תוצג עד 26 בפברואר.

סולידריות ומאבק משותף

על סבל הנשים שבתיהן נהרסו - פרספקטיבה החסרה מאוד בשיח המתנהל מזה חודש סביב הריסת הבתים. כל הנוכחים סיפרו על הסכומים המופרכים שעליהם לשלם כדי לדחות - אך לא למנוע - את החרבת בתיהם: עשרות ומאות אלפי שקלים של קנסות, אגרות ושכר עורכי דין. כמעט כל הדוברים חתמו את דבריהם בהצהרה אחת פשוטה: לו הציבור היה מוכיר אותנו ורואה מה מתרחש כאן, הוא לא היה נותן לזה לקרות.

באותו ערב, הקמנו קבוצת פעילות משותפת במטרה לחשוף את הציבור היהודי למציאות בקלנסווה. יחד אנו עובדים על קמפיין וידאו, כנסים בנושא ופרויקטים חברתיים בכפר. בשבת (11.2) הצטרפו פעילינו להפגנה שארגנו תושבי הכפר. בכל ביקור אנו נחשפים ביתר שאת לעומקה ולחומרתה של המדיניות הגזענית של הממשלה ולהשפעתה על כל רבדי החיים בקלנסווה. בו זמנית, אנו נתקלים באנשים חזקים ואמיצים השומרים על תקווה ואמונה בבני האדם וביכולתנו לשפר את המצב ביחד.

מפגינות בקלנסווה בסוף השבוע האחרון (צילום: זו הדרך)

בעקבות הריסת אחד עשר בתים בקלנסווה בידי המדינה בחודש שעבר, הזמין מזכיר סניף חד"ש קלנסווה אחד מזמין את פעילי סניף חד"ש תל אביב לביקור סולידריות בעיר. בביקור שנערך ביום גשום באוהל המחאה בכניסה לכפר, לא תיארתי לעצמי שתוך פחות משבועיים יירקם קשר פוליטי ואנושי רב חשיבות בין תושבי הכפר לפעילינו, ושממצא את עצמנו - ערביות ויהודיות בעלות חזון משותף של שוויון - נפגשות שוב ושוב באותו אוהל.

הביקור שנערך ב-26.1 היה בו זמנית מייאש ומעורר תקווה. כבר בעת הגעתנו לאוהל התבררה המשמעות הרבה של נוכחותנו והבעת הסולידריות שלנו לתושבי הכפר. נושאי הנאומים, וביניהם יו"ר הרשימה המשותפת, חזרו והזכירו את חשיבותו של שיתוף הפעולה הערבי-יהודי במאבק נגד הריסת הבתים, נגד הנישול ונגד האפליה. הדובר מטעם סניף חד"ש תל אביב, איתי אקנין, הדגיש: "כפי שאנו עומדים לצד חברינו מקלנסווה ברגע מצוקתם, הם יעמדו לצדנו בעת הצורך".

מובן שגישה זו היא לחם וחמאה של קומוניסטיות, ובכל זאת, היא נגעה לליבי. חוויותי האישיות בפעילות פוליטית הראו לי, שבמצבים כה קיצוניים ומלאי סבל כגון הריסת בתים ורצח, קשה להתעלות על תחושת אי-הצדק הזהותי המובהק ולהירתם לאידאולוגיה שיתופית מעמדית. הרי אני כיהודייה לא חוששת לרגע שביתי עלול להיהרס, בעוד חברותי חיות בפחד תמידי. איך ניתן לסמוך אחת על השנייה כאשר זכויות האחת נשללות באופן עקבי?

בתום הנאומים, האזנו לסיפורם של תושבים אשר בתיהם מיועדים להריסה. פאדי קאדי סיפר לנו על ניסיונותיו הרבים להסדיר את בניית ביתו מול רשויות אטומות, שהתנו את אישור הבניה בהריסת כל השכונה. אשרף אבו עלי מתגורר בבית המיועד להריסה עם אמו ודודו הנכים ועוד אחת עשרה נפשות, ללא חשמל או שירותים בסיסיים. נג'ם נסראללה, האישה היחידה מקלנסווה שנכחה באותו אירוע, דיברה

הדס פארי

לוחמים לשלום, עומדים ביחד
צעדת החופש הישראלית-פלסטינית
בונים תקווה, צועדים ביחד ועוצרים
את גזל הקרקעות
יום ו', 17 בינואר, בשעות הצהריים, בסוסיא

הסעות לצעדה:
 - ירושלים - יציאה מגן הפעמון בשעה 9:45
 - תל אביב - יציאה מרכבת מרכז בשעה 8:45
 - הסעות מחיפה ובאר שבע ייצאו בהתאם לביקוש.
 להרשמה להסעה, נא למלא את הטופס המקוון:
<http://bit.ly/2kGrFWw>

המושב ה-10 של מועצת חד"ש

ייערך בשבת, 18.2, בשעה 16:30, באולם "אבו מאהר" בנצרת

על סדר היום:

- סקירה פוליטית
- דוחות ממוסדות חד"ש
- ועידת חד"ש ה-9
- בחירת יו"ר רשימת חד"ש בבחירות להסתדרות
- בחירת יו"ר רשימת חד"ש בבחירות לנעמת
- שונות